

ABD’NİN BARACK OBAMA DÖNEMİ SURİYE POLİTİKASI: NEOKLASİK REALİST BİR ANALİZ*

Abdülmuttalip ÇOBAN**

Makale Geliş Tarihi/Received: 26/03/2022

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 28/06/2022

Makale Yayın Tarihi/Published: 30/06/2022

Atf için/To cite: Çoban. A. (2022). ABD’nin Barack Obama Dönemi Suriye Politikası: Neoklasik Realist Bir Analiz. *Uluslararası İlişkiler Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 36-57.

Özet: 17 Aralık 2010 tarihinde Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da yer alan birçok ülkede toplumsal hareketler ortaya çıkmıştır. Arap Baharı olarak adlandırılan bu hareketlerin en kanlı çatışmaya sahne olduğu ülke ise Suriye olmuştur. Bu hareketlerin ortaya çıktığı dönemde ABD başkanlık koltuğunda Barack Obama bulunmaktadır. ABD’nin ilk Afro-Amerikan başkanı olan Obama, özellikle George W. Bush’tan kendisine kalan sorunların gölgesinde dış politikasını şekillendirmek zorunda kalmıştır. Bunlar arasında 11 Eylül saldırılarından sonra gerçekleştirilen Afganistan ve Irak müdahaleleri sayılabilmektedir. Obama’nın dış politika stratejisini etkileyen bir diğer gelişme ise 2008 küresel finansal kriz olmuştur.

Bu çalışmada, Obama’nın Suriye iç krizine yönelik geliştirdiği yeniden mevzilenme ve geriden yönetme stratejileri incelenmiştir. Bu inceleme sürecinde dış politika analizinde öne çıkan uluslararası ilişkiler teorilerinden olan neoklasik realizm teorisinden yararlanılmıştır. Neoklasik realizmin dış politika analizi sürecinde ele aldığı bağımsız değişkenler, ara değişkenler ve bağımlı değişkenler kullanılarak Obama’nın Suriye krizine yönelik geliştirdiği dış politikası incelenmiştir. Çalışmada ABD’nin Suriye iç savaşına yönelik dış politikasının oluşum sürecinde Obama’nın stratejilerinin, ABD’nin mevcut iç yapısının ve Amerikan halkının tutumunun etkili olduğu ileri sürülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dış Politika, Neoklasik Realizm, Obama, Suriye Krizi, Yeniden Mevzilenme

US POLICY ON SYRIA IN THE PERIOD OF BARACK OBAMA: A NEOCLASIC REALIST ANALYSIS

Abstract: On 17 December 2010, social movements emerged in many countries in the Middle East and North Africa. The country where these movements, called the Arab Spring, witnessed the bloodiest conflict was Syria. At the time when these movements emerged, Barack Obama was in the chair of the US presidency. Obama, the first African-American president of the USA, had to shape his foreign policy especially in the shadow of the problems left by George W. Bush. These include the Afghanistan and Iraq interventions after the September 11 attacks. Another development that affected Obama’s foreign policy strategy was the 2008 global financial crisis.

In this study, Obama’s retrenchment and leading from behind strategies developed for the Syrian internal crisis are examined. In this review process, neoclassical realism theory, which is one of the prominent international relations theories in foreign policy analysis, was used. Obama’s foreign policy for the Syrian crisis was examined by using the independent variables, intervening variables and dependent variables that neoclassical realism handled in the foreign policy analysis process. In the study, it has been argued that Obama’s strategies, the current internal structure of the USA and the attitude of the American people were influential in the formation of the USA’s foreign policy towards the Syrian civil war.

Keywords: Foreign Policy, Neoclassical Realism, Obama, Syrian Crisis, Relocation

* Bu çalışma Dr. Öğretim Üyesi Vahit GÜNTAY danışmanlığında hazırlanan “ABD’nin Barack Obama Dönemi Suriye Politikası” adlı Yüksek Lisans tez çalışmasından türetilmiştir.

** Yüksek Lisans Mezunu, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, abdulcoban1967@gmail.com

Giriş

George W. Bush (2001-2009) hükümetinin özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından askerî unsurların kullanımını da içine alan sert güç temelli dış politika stratejisi sergilemesi hem uluslararası arenada hem de Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkelerde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) imajını zedeleyici sonuçlara neden olmuştur. Bu duruma ilaveten yapılan askerî müdahalelerin yarattığı ekonomik yük ve 2008 küresel finansal krizinin ortaya çıkardığı buhran ABD ekonomisinin yıpranmasına zemin hazırlamıştır. Demokrat Parti adayı Barack Obama, ABD'nin iç ve dış politikada yaşadığı bu kriz sürecinde değişim ve umut vaatleriyle 4 Kasım 2008 tarihinde başkanlığa seçilmiştir. Bu kapsamda Obama yönetiminin ilk hedefi dış politikada ABD'nin yıpranan imajını onarmak olmuştur. İç politikada ise makro ekonomik göstergeleri iyileştirme çabaları ön plana çıkmıştır. Obama döneminde ABD'nin yaşadığı en büyük sorunlardan biri Arap baharı olarak adlandırılan özgürlük temelli halk ayaklanmaları ve bu ayaklanmaların kanlı çatışmalara dönüştüğü Suriye iç savaşı olmuştur. Obama yönetimi bu krize yönelik iki ayrı strateji belirlemiştir. Bu stratejilerden birincisi en az düzeyde müdahale düşüncesinin temel alındığı yeniden mevzilenme stratejisidir. İkinci strateji olarak ise Suriye iç savaşına dolaylı yoldan müdahale etmeyi amaçlayan geriden yönetme stratejisidir.

Bu çalışmada ilk olarak neoklasik realizm teorisinin kavramsal çerçevesi ortaya konularak dış politika analizinde ele aldığı unsurlar incelenmiştir. Suriye krizine ana hatlarıyla bakıldıktan sonra Obama dönemi ABD dış politikasının bu sorunsala pratikteki yaklaşımı neoklasik realizm teorisi üzerinden incelemeye alınmıştır. Bu çalışma, ABD Başkanı Obama döneminde Washington yönetiminin Suriye iç krizi üzerine geliştirdiği dış politika uygulamalarının sorunun çözümüne yönelik hangi düzeyde katkılar sağladığı sorusuna da cevap arayacaktır.

Bu çalışmanın ortaya koyduğu temel argüman ise Obama yönetiminin uyguladığı yeniden mevzilenme ve geriden yönetme stratejileriyle özellikle Suriye iç krizinde daha da kaotik bir duruma neden olduğu gerçeğidir. Ancak bu strateji, Irak ve Afganistan politikalarında benimsenen Obama İyimserliği gibi ABD'nin sorunlu bölgelerden en az maliyetle/hasarla çıkmasını (Dilek, 2019: 41) sağlamaya çalışmaya odaklanmıştır.

1. Neoklasik Realizm ve Dış Politika

Uluslararası ilişkiler teorileri, devletlerin uluslararası alanda gerçekleşen olaylara yönelik ne tür stratejiler geliştireceğini açıklama amacı gütmektedirler. Mevcut tehdit durumlarına yönelik dış politika davranışlarının belirlenmesi için çeşitli teoriler öne çıkmıştır. Bunlardan birisi de realist teoridir. Ancak zamanla ortaya çıkan yeni gelişmelerin tam anlamıyla açıklanamaması nedeniyle realist teoriden neorealizm ve neoklasik realizm adıyla farklı teoriler türemiştir. Sistem unsurunu dış politika analizlerinde tek argüman olarak kullanan neorealist teori, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin hiçbir askerî müdahale olmadan dağılmasını açıklayamaması nedeniyle eleştiriye maruz kalmıştır. Bunun sonucunda SSCB'nin dağılmasını iç dinamiklerinde meydana gelen değişimlerle açıklamaya çalışan ve sistem unsurunun yanında devletlerin iç yapısından kaynaklanan faktörleri de dış politika analizi sürecine ekleyen neoklasik realizm ortaya çıkmıştır. Neoklasik realizm teorisi, ilk olarak 1998 yılında Gideon Rose tarafından *Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy* adlı makalede kullanılmıştır.

Neoklasik realizm, dış politika analizini oluştururken hem mevcut uluslararası sistemi hem de ilgili devletlerin iç yapısını analiz sürecine dâhil etmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın ana teorik temelini neoklasik realizm oluşturmaktadır. ABD'nin mevcut siyasal yapısı, siyasi partileri, düşünce kuruluşları, toplumsal yapısı ve medya gibi unsurları nihai karar alıcıların davranışlarında ve dolayısıyla devletin dış politika davranışlarında önemli etkilere sahiptir. Örneğin, 11 Eylül saldırılarından sonra ABD'nin Irak ve Afganistan müdahalelerinin yanı sıra uluslararası terörizme yönelik politikaları o dönemin etkili bir gücü olarak gösterilen neo-muhafazakâr adlı oluşumun etkisiyle açıklanabilmektedir. Obama'nın ve dolayısıyla ABD'nin Suriye Krizi'ne yönelik dış politika davranışlarını da daha sağlıklı analiz edebilmek için de hem uluslararası sistemdeki mevcut duruma hem de ABD'nin kendine özgü yapısına bakmak gerekmektedir.

1.1 Neoklasik Realizm'in Ortaya Çıkışı

Soğuk Savaş'ın SSCB'nin dağılması sonucu sona ermesi bu dönemde etkili olan neorealist teorinin sorgulanmasına neden olmuştur. Bunun en büyük nedeni neorealist teorinin hiçbir askerî müdahale olmaksızın dönemin ikinci büyük gücü olan SSCB'nin dağılmasını açıklayamamasıdır. Bunun sonucunda eleştirel ve yapısalcı birçok teorinin yanında yeni bir realist teori ortaya çıkmıştır. Bu yeni realist teoriye neoklasik realizm adı verilmiştir (Kardaş ve Balcı, 2014: 131).

Neoklasik realistler, devletlerin güç ve çıkar ilişkileri ile birlikte yönlendirildiğini ileri sürmüşlerdir. Bundan dolayı uluslararası alanda ortaya çıkan gelişmelerin analizi yapılırken devletlerin maddi kapasitelerinin ve güç dağılımlarının asıl analiz noktası olarak kabul edilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar (Arı, 2013: 174). Bu teoriye göre bir ülkenin dış politikası o ülkenin uluslararası sistemdeki yeri ve özellikle görece maddi güçleri tarafından belirlenir (Rose, 1998: 146). Bu durum neoklasik realist olarak kabul edilen isimlerin çalışmalarında açık bir şekilde görülmektedir. Rose (1998: 154)'a göre; Fareed Zakaria ABD'nin dış politikasını, William Curti Wohlforth SSCB dış politikasını, Thomas Christensen ABD ve Çin arasındaki rekabeti, Ranall L. Schweller II. Dünya Savaşında tarafların dış politikalarını incelemiştir. Bu çalışmaların ana teması olarak devletlerin göreceli güçlerinin dış politikaları üzerindeki etkisi belirlenmiştir (Rose, 1998: 154).

Neoklasik realistler, liderlerin iç siyasi engelleri, küresel ve ulusal ekonomi süreçleri ve güç değişimlerini nasıl algıladıklarının devlet davranışlarında önemli etkisi olduğunu ileri sürmektedirler (Kardaş ve Balcı, 2014: 131). Bunun sonucu olarak güç dağılımı ve anarşi durumunun oluşturduğu uluslararası sistemin liderler açısından belirsiz bir durum oluşturduğunu ifade etmektedirler. Dolayısıyla sistemin yanı sıra siyasi aktörler ve ülke içi süreçleri de dış politika analizine dâhil etmektedirler (Kardaş ve Balcı, 2014: 131).

1.2. Neoklasik Realizm ve Dış Politika Analizi

Neoklasik Realizm teorisini ilk temsilcisi Gideon Rose, bu teoriyi özellikle devletlerin dış politika davranışlarını açıklamada kullanmıştır. Rose'a göre; devletler dış politikada karşılaştıkları herhangi bir olay veya durumlara yalnızca sistemin ortaya koyduğu yöntemlerle cevap veremezler. Rose, devletlerin dış politika davranışlarını incelerken sadece sistemik unsurlara odaklanılmasının devletlerin dış politika stratejilerinin doğru anlaşılması noktasında yeterli olmayacağını ileri sürmektedir. Ona göre sistemik unsurların yanı sıra karar verici konumda olan kişilerin algıları ve devletin yapısında bulunan yerel yapıların da bu dış politika

karar verme sürecinde etkili olduğunu belirtmiştir. Liderlerin veya karar verici konumunda olan kişilerin bu karar verme sürecinde hem dış hem de iç dinamiklerden etkilenebileceğini ve bu iç dinamikler tarafından sınırlandırılabilirliğini ileri sürmektedir (Rose, 1998: 152). Bunun yanında neoklasik realizmin diğer teorilerden farklı olduğu en önemli nokta ise ara değişken ve bağımsız değişken olarak kabul edilen araçların dış politika karar verme sürecinde incelenmesidir. Teorinin temel amacı devletin dış politika sürecine müdahalede bulunan yerel yapıların rolünü belirlemek, bu rolleri sistem içerisinde toplayarak test etmektir (Rose, 1998: 153). Dolayısıyla Rose'un ortaya koyduğu neoklasik realizm teorisi birey, devlet ve sistem unsurlarını bir araya getirmektedir (Kiraz, 2018: 421).

Neoklasik realizm teorisini inceleyen Taliaferro, bu teorinin uluslararası alanda farklı devletlerin ya da aynı devletlerin farklı zaman dilimlerinde niçin belli politikalar izlediklerine odaklandığını ileri sürmektedir (Taliaferro, 2000: 133-134). Ona göre devletlerin ortaya koydukları dış politika stratejileri, askeri politikaları, dış ekonomik faaliyetleri ve kriz sürecindeki politikaları Neoklasik realizmin konularını oluşturmaktadır. Ayrıca Taliaferro, Waltz'ın uluslararası alanın anarşik yapıda olduğu görüşünü kabul eder ancak teoriler analiz edilirken farklı değişkenleri barındırmaması görüşünü reddeder (Taliaferro, 2000: 133-134). Neoklasik realizmin devletlerin dış politikalarını analiz etme sürecine bakıldığında karşımıza üç farklı unsur çıkmaktadır. Bunlar *bağımlı değişkenler*, *ara değişkenler* ve *bağımsız* değişkenlerdir (Taliaferro, 2009:213-214). Neoklasik realistlerin bağımlı değişken olarak kabul ettiği unsurların başında devletlerin dışarıdan aldıkları tehditler ve ortaya çıkan güvenlik açıkları gelmektedir (Taliaferro, 2009: 213). Ara değişken devletin sahip olduğu kurumlar, milli duygular ve ideoloji gibi unsurların harekete geçirilmesi olarak ifade edilmektedir (Taliaferro, 2009: 213). Neoklasik realistlerin dış politika analiz sürecine dâhil ettiği son değişken ise bağımsız değişkendir. Bu değişken devletlerin izleyeceği uyum, yenilik ve var olan stratejilerin sürekliliği unsurlarını önemli unsur olarak kabul etmektedir (Taliaferro, 2009: 213).

1.2.1 Bağımlı Değişken

Neoklasik realizm ilgili devletin dış politika analizi sürecinde bağımlı değişken olarak devletin dış politika stratejilerini ve sonuçlarını kullanmaktadır. Neoklasik realist teoriyi savunan teorisyenler farklı ya da benzer devletlerin farklı zamanlarda neden aynı stratejileri izlediklerini anlama amacıyla devletlerin dış politika davranışlarını incelemektedirler. Bunun sonucunda bağımlı değişken olarak devletlerin izlediği stratejiler için benzetme, yenileme veya mevcut stratejiyi koruma gibi çeşitli yapılar ile analizlerin çok boyutlu olmasını sağlamaktadırlar (Kiraz, 2018: 422).

1.2.2. Bağımsız Değişken

Neoklasik realistler dış politika analiz sürecinde bağımsız değişken olarak sistemin yani devletlerin görece maddi güçlerinin baskısını belirlemişlerdir. Bu teorisyenlere göre; güç, devletlerin birbiri üzerindeki etkilerinin kaynakları ve kapasiteleridir. Dolayısıyla devletlerin hedeflerine ve çıkarlarına göre dış politika davranışları sergilediklerini öne sürmektedirler. Güç kavramı neoklasik realistlerin dış politika analizinde önemli bir etkiye sahiptir. Ancak yapısal realistlerde olduğu gibi aynı durumda bütün devletlerin aynı dış politika davranışında bulunmayacaklarını ileri sürerek güç unsurunu devletlerin dış politikalarında tek değişken olarak

kabul etmemektedirler. Onlar için devletlerin kendilerine özgü yapılarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Kiraz, 2018: 427-428).

1.2.3. Ara Değişkenler

Neoklasik realizmde dış politika analizi için esas belirleyici unsur olarak devletlerin iç yapılarının ve karar alıcıların algılarının oluşturduğu ara değişkenler kabul edilmektedir. Neoklasik anlayışta farklı devletlere göre birçok farklı ara değişkenler olmasının yanı sıra genel olarak karar alıcıların algıları ve devletlerin iç yapısı incelenmektedir. Karar vericilerin algılarının dış politika analizinde önemli değişken olarak kabul edilmesinin nedeni her türlü karar alma sürecinde olmaları ve karar alma yetkisini elinde buldurmalarıdır. Dolayısıyla bütün bu karar alma ve uygulama süreçlerinde aktif olarak buldukları için algıları dış politika kararlarında önemli etkiye sahiptir (Kiraz, 2018: 430-431). Diğer bir ara değişken olarak ise devletlerin yerel faktörleri kabul edilmektedir. Her devletin kendine özgü yerel faktörü olmakla birlikte ana faktörler olarak ilgili devletin toplumsal ve kültürel yapısı, tarihsel sürekliliği, kurumsal yapısı ve özerkliği, çıkar grupları ve medyası kabul edilmektedir. Yerel faktörler toplumun kendisi olduğu için dış politikada belirleyici olmaktadır. Bu faktörlerin devletlerin dış politikalarında belirleyicilik dereceleri dış politika kararlarından etkilenme ve bu kararları etkileme derecelerine göre değişkenlik göstermektedir (Kiraz, 2018: 435).

2. Suriye Krizi ve Gelişimine Genel Bir Bakış

Arap Baharı adı verilen sürecin fitilini yakan olay Tunus'ta gerçekleşmiştir. 17 Aralık 2010 tarihinde ünlü sokak satıcısı Muhammed Bouazizi'nin %30 oranında bir işsizliğin olduğu Sidi Bou Zid adlı kasabanın yerel yönetim binası önünde kendisini yakmasıyla başlayan olaylar kısa süre içerisinde Tunus'un başkentine kadar ulaşmıştı. Bu olayların sebebi olarak işsizlik, enflasyon, yolsuzluk, yaşam koşullarının kötülüğü, özgürlüğün olmayışı ve ülke yönetiminin bu durumlar karşısında sessiz kalması gösterilmekteydi (Gelvin, 2013: 238). Bu olaylar sonucunda protestoların başladığı Tunus'ta Cumhurbaşkanı Zine Al Abidine Bin Ali istifa etmek zorunda kalmıştır. Tunus'ta ortaya çıkan bu toplumsal hareketler daha sonra Ortadoğu'ya ve Kuzey Afrika ülkelerine de sıçramıştır. Ortadoğu'da Ürdün, Yemen, Bahreyn, Suriye ve belli ölçüde Suudi Arabistan gibi ülkelerde görülen bu toplumsal olayların Kuzey Afrika ayağını ise Fas, Tunus, Cezayir, Libya ve Mısır oluşturmaktadır (Sivrikaya, 2019: 330). Bu ayaklanmaların etkileri ülkelerin yapısal faktörlerine göre farklılık göstermektedir. Tunus, Mısır ve Libya'da mevcut yönetimler devrilmiş ve bu ülkeler bir geçiş dönemi içerisine girmiştir. Toplumsal olayların görüldüğü ancak herhangi bir yönetim değişikliğine gidilmediği ülkeler ise Yemen, Bahreyn ve Suriye'dir (Altunışık, 2011: 94-95).

Arap Baharı olarak nitelendirilen bu toplumsal hareketler ileriki dönemlerde değişen durumlara göre yeni terimlerle ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu terimlerin en bilindikleri arasında *Arap uyanışı*, *Arap isyanı*, *Arap dönüşümü* ve *Arap devrimi* sayılmaktadır (Bingöl, 2013: 26). Ayrıca ayaklanmaların en önemli aktörleri haline gelen gençlerin örgütlenmesinde Facebook, Twitter, Youtube gibi sosyal medya araçlarının ve diğer yayın organlarının etkisinin büyük olması nedeniyle bu toplumsal hareketlere "Twitter Devrimi veya Facebook Devrimi" gibi isimler de verilmektedir (Topak, 2014: 247-248).

Arap baharı olarak adlandırılan toplumsal hareketin Tunus'ta başlayıp diğer ülkelere sıçramasına ve bazı ülkelerde rejim değişikliğine neden olmasına rağmen Suriye ilk zamanlarda bu olaylardan görece daha da az etkilenmiştir. Tunus'ta ortaya çıkan protestoların üzerinden üç ay gibi bir süre geçmesine rağmen Suriye içerisinde herhangi bir ayaklanma olmamıştır. Ancak tarihler 6 Mart 2011'i gösterdiğinde Suriye'nin Deraa kentinde yaklaşık on gencin duvarlara rejim karşıtı yazılar yazdığı için gözaltına alınması ve kötü muamele görmesi diğer ülkelerdeki halk hareketlerinin bu ülkede de görülmesine neden olmuştur. Bu olayın üzerinden yaklaşık iki hafta geçtikten sonra protestolar artmış ve güvenlik güçleri göstericilere ateşle karşılık vermiştir (Çağlar ve Aksu, 2019: 510). Özellikle Deraa kentinde küçük bir çocuğa karşı uygulanan şiddet halkın tepkisine yol açmış ve sonrasında halk *yıkılsın bu rejim, defol ey Beşar* gibi sloganlar ile sokaklara çıkmıştır (İnanç, 2016: 88). Göstericilerin isteği Esad'ın ve yaklaşık 48 yıldır ülke yönetimini elinde bulunduran Baas Partisi'nin iktidardan uzaklaşmasıdır. Bu nedenle küçük gösteriler halinde başlayan halk hareketi daha sonra bir iç savaş haline dönüşmüştür. Suriye Ordusu'nun kuşatması altında Deraa kentinin yanı sıra Halep, Hama ve Humus gibi birçok kent bulunurken; muhalifler ise Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) gibi silahlı güçler ile mücadelelerini sürdürmüşlerdir (Topal, 2015: 118-119).

Rusya, Çin, İran, Hizbullah gibi güçler Esad rejimini desteklerken; Türkiye, Katar, ABD, Fransa, İngiltere, Katar, Almanya ve Suudi Arabistan muhalif gruplara destek vermişlerdir (Ekşi, 2017: 108-109). Büyük güçlerin de bu çatışmalara taraf olması nedeniyle bir yandan Suriye krizi Suriyeli halkın büyük bir kısmının mülteci durumuna düşmesine neden olmuş diğer taraftan da bölgesel ve küresel güçler arasında nüfuz mücadelesi kaçınılmaz hale gelmiştir (Ekşi, 2017: 107).

Suriye sorununun çözümü için Suriye Halkının Dostları Grubu ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi gruplar öncülüğünde yapılan bazı görüşmeler sonuçsuz kalmıştır (Şen, 2013: 73). Özellikle en etkili karar organlarından biri olan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Rusya ve Çin ikilisinin Esad aleyhine yönelik kararlarda veto haklarını kullanmaları Suriye üzerinde bir yaptırım veya müdahalenin oluşmasını engellemiştir (Uğur: 2017: 13).

Suriye iç savaşına ilerleyen dönemlerde terör örgütleri de doğrudan katılmıştır. Örneğin, Demokratik Birlik Partisi (PYD) Suriye'nin kuzey bölgesinde sözde özerklik ilan ederken; 2014 yılında DAESH bölgede alan kazanmaya başlamıştır (Polat, 2016: 144). (Kako, 2020).

3. Obama Dönemi Dış Politikası ve Suriye

ABD'nin George W. Bush dönemindeki stratejisinin temelini tek taraflı hareket etme, askeri güç kullanımını ön plana çıkarma ve uluslararası hukukun göz ardı edilmesi gibi unsurlar oluşturmaktaydı. Ancak 2008 yıllarına doğru bu politikalarda esnekliğe gidilerek yumuşak güç anlayışı adı verilen stratejiye doğru bir değişim söz konusu olmuştur. Bu politika sert güç ve yumuşak gücün karışımı olarak ortaya çıkarılıp *akıllı güç* olarak adlandırılmıştı. Obama döneminde ise Bush'un tek taraflılık anlayışına karşı çok taraflılık, iş birliği ve demokrasiyi ön plana çıkaran bir politika anlayışı takip edilmiştir (Bingöl, 2014: 152).

Uluslararası sistemde yaşanan çok taraflılık söylemlerinin gelişmesine en önemli katkılardan birini de *değişim* sloganı ile ABD başkanlığına seçilen Obama yapmıştır. Obama, ABD'nin ilk siyahi başkanı olarak yerini aldıktan sonra Bush'un tepki çeken tek taraflı dış politika

anlayışının yerine çok taraflı anlayışı benimseyerek ABD'nin İslam dünyasındaki prestijini düzeltme yoluna gitmiştir (Erşen, 2014: 74). Dış politikasını ABD'nin Bush döneminde ortaya çıkan olumsuz imajını düzeltmek üzerine kuran Obama, bu yönde ilk adımını AB, Çin ve Rusya üçlüsüyle yeniden diyalog kurarak atmıştır. Ayrıca Bush'tan miras olarak kalan uluslararası bir ekonomik kriz ve ABD'nin kendi içinde yaşadığı ekonomik darlığı aşabilmek için iç politikalara odaklanmıştır. Bu amaçla G-20 içerisindeki devletlerle iyi ilişkiler içine girerek bu krizin olumsuz etkilerini en aza indirmeye çalışmıştır (Gözen, 2018: 28).

3.1. Obama'nın Grand Stratejisi ve Ortadoğu

ABD başkanlarının dış politika anlayışları mevcut duruma ve uluslararası alanda yaşanan gelişmelere göre farklılık gösterebilmektedir (Cerrah, 2016: 325). Örneğin Bill Clinton döneminde dış politikada küreselleşmeye yönelik adımlar atılmasına önem verilmişti (Cerrah, 2016: 325). Bunun sonucunda ise iktisadi ve finansal anlamda düzene giren ve ülke içerisinde sistemli işleyişin oluştuğu istikrarlı bir yapı ortaya çıkmıştır. Ancak George H.W. Bush (Baba Bush) döneminde olduğu gibi George W. Bush (Oğul Bush) döneminde de özellikle Ortadoğu bölgesinde yürütülen yanlış politikalar nedeniyle istikrarsız bir tablo ortaya çıkmıştı. Özellikle Oğul Bush döneminde yaşanan 11 Eylül saldırıları, Afganistan ve Irak'a yapılan askeri müdahaleler ve sonrasında yaşanan 2008 küresel finansal krizi bu istikrarsız durumun ana nedenleriydi. Bu nedenle George W. Bush'tan sonra ABD başkanlığını devralan Barack Obama, hem iç hem de dış politikada selefinden miras kalan sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmıştır (Cerrah, 2016: 325).

Obama göreve geldiği 2009 yılından itibaren Başkan Bush döneminden farklı bir dış politika anlayışı geliştirmeye çalışmıştır. 11 Eylül saldırıları sonrası ana stratejisini terörle mücadele üzerine kuran Bush yönetimi, terörist örgütleri tespit ederek ortadan kaldırmayı ve kitle imha silahlarının üretilip kullanılmasını engellemeyi öncelikli görevi olarak belirlemiştir. Bush'un bu konuda temel doktrini, terör örgütlerinin temel finansmanını keserek kitle imha silahlarını elde etmelerini önlemek, tehdidin ABD sınırlarına ulaşmadan engelleme amacıyla önleyici müdahalede bulunmak stratejilerine dayandırılmıştır (The National Security, 2002: 5-6). Obama, sefeli Bush'un dış politikasından farklı olarak kendi politikasını üç temel hedefe oturtmuştur. Bu hedeflerin ilki ABD'nin yeniden uluslararası arenada boy göstermesini sağlamaktır. Obama, Bush döneminde geri plana atılan uluslararası örgütleri yeniden ön planda tutarak bu hedefini gerçekleştirmeyi önemsemektedir. İkinci olarak, Bush döneminde sıkça kullanılan sert güç stratejisi terk edilerek yumuşak güç stratejisi ile dış politikasını şekillendirmeyi amaçlamaktadır. Son olarak dış politikanın en temel aracı olarak sorunlarda öncelikle diplomasi aracını kullanmayı hedeflemektedir (Hook ve Spainer, 2018: 330). Obama yönetimi, diplomasi tekniğiyle hem önceki dönemde çok etkin şekilde kullanılan askeri anlamda yapılan müdahaleleri azaltmayı amaçlamıştır (Özdemir, 2018: 65).

Dış politikada belirtilen adımların atılması hedeflenirken, iç politikada ise 2008 küresel finansal krizinden etkilenen ülke ekonomisini istikrarlı hale getirmek, işsizlik sorununa kalıcı çözüm bulmak gibi hedefler belirlenmişti. Obama iç ve dış politika arasında denge oluşturabilmek için uluslararası alanda liderliği koruması gerektiği düşüncesindeydi. Bu hedefi gerçekleştirebilmek için *yeniden mevzilenme* stratejisine önem verilmiştir (Özdemir, 2018: 66-

67). Obama'nın yeniden mevzilenme stratejisini ABD dış politika geleneğinde yer edinen izolasyonculuk ve seçici angajman stratejilerinin bir karışımı olarak tanımlayan görüşler de vardır. Buna göre Obama yönetimi izolasyonculuk anlayışı ile ABD'nin kendi sınırlarının içerisini güvence altına alarak iktisadi anlamda ilerlemeyi amaçlamaktadır. Amerikalı dış politika aktörleri bunu sağlayabilmek için herhangi bir soruna doğrudan değil dolaylı yoldan uluslararası örgütleri kullanarak müdahale etme anlayışını benimsemektedirler (Yalçın, 2015: 62-63). Seçici angajman stratejisi ile de sınırlandırma aracını kullanarak bulunduğu bölgenin güvenliğini sağlamayı hedeflemektedirler. Bu strateji ile Obama yönetimi, ülkenin iktisadi anlamda rahatlamasını ve diğer ülkelerle iş birliğini artırmasını sağlamayı hedeflemiştir (Yalçın, 2015: 62-63). 2010 yılı Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde de belirtildiği gibi Obama güvenlik anlayışını yalnızca terör ile sınırlı tutmayarak ekonomi, ülke değerleri ve küresel alanda düzeni sağlama başta olmak üzere tüm alanlara yaymayı amaçlamıştır (The National Security, 2010: 10).

Bush ve halefi Obama'nın dış politika stratejilerine bakıldığında; demokrasi unsurunu farklı şekillerde kullandıkları görülmektedir. Bush özellikle Ortadoğu'da demokratikleşmeyi sağlayacağı iddiasıyla sert güç modeli üzerinden stratejiler yürütmüştür. Ancak Bush'un izlediği bu politikalar Ortadoğu'daki toplumlar başta olmak üzere uluslararası alanda büyük bir tepki aldığından ABD'nin imajı uluslararası alanda zedelenmiştir (Kurt, 2014: 182). Obama ise Bush'un tepki çeken bu demokrasi stratejisini farklılaştırıp daha çok insan hakları kavramına odaklanmıştır. Obama yönetimi özellikle insan haklarını ön planda tutarak hak, adalet, ifade özgürlüğü gibi evrensel kabullerin ABD'yi kuran değerlerle eş değer olduğunu ifade ederek bu anlayışı tüm dünyaya yayma amacıyla olduklarını ifade etmiştir (Kurt, 2014: 184).

ABD Başkanı Obama, başkanlığı esnasında yaptığı en etkili konuşmalarından birini 2009'da Kahire'de yapmıştı. Bu konuşmasında bireyin ifade özgürlüğü, kendi yönetimini seçme hakkı, adalet ve eşitlik gibi haklardan yararlanabilmesi ve yolsuzluklarla mücadele konuları üzerinde durmuştur. Ayrıca iktidar aygıtını elinde bulunduran liderlerin zor ve baskı yoluyla hareket etmemeleri gerektiğini vurgulamıştır. Aynı yıl BM Genel Kurulu'ndaki konuşmasında da küresel çapta barışın ve güvenliğin tesis edilmesi gerektiğini belirterek ekonomik anlamda ilerlemenin sağlanması için insan hakları ve demokrasi vurgusunda bulunmuştur. Obama'nın dış politikada farklı bir çizgiye geçeceğini belirtmiş olması Nobel Barış Ödülüne layık görülmesine zemin hazırlamıştır (Telatar, 2012: 62). Ancak Obama'nın özellikle kabinesinde bulunan bazı isimler nedeniyle Bush'un izlediği politikalara dönülebileceği görüşünü savunanlar olmuştur. Çünkü Obama yönetiminde olan Samantha Power, Susan Rice ve Michael McFaul gibi isimler demokrasi konusuna Cumhuriyetçilere benzer tarzda yaklaşmaktaydılar. Ancak Obama kabinesinde demokrasiye mesafeli olan kişilerin bulunmasına rağmen demokrasi aracı istikrar ve güvenlik temelli kullanılmıştır (Duran ve Yılmaz, 2012: 29).

Bu gelişmeler yaşanırken ABD Başkanı Obama özellikle seçim döneminde vaat olarak ifade ettiği Irak ve Afganistan'dan Amerikan güçlerini çekme girişimlerini Obama İyimserliği adı altında başlatmıştır. Ayrıca İsrail-Filistin çatışmasının sona erdirilmesini ve Ortadoğu bölgesinde terör gruplarına karşı mücadelenin devam ettirilmesi amacıyla yeniden mevzilenme stratejisini uygulamaya koymuştur. İran nükleer görüşmeleri başta olmak üzere birçok sorunla mücadelede çok taraflılık anlayışıyla hareket ederek bölgede tek bir güç oluşmasını engellemeye çalışmıştır. Obama yönetimi, ülkenin iktisadi anlamda maliyetlerini azaltmak için dış politikada doğrudan bir

müdahaleyi değil dolaylı müdahaleyi benimsemiştir. Uluslararası alandaki gelişmelere dolaylı müdahale aracı olarak uluslararası örgütleri özellikle de BM'yi ön plana çıkarmıştır (Özdemir, 2016: 73).

Obama'nın dış politika stratejisinde yer alan demokratikleşme adımlarının test edildiği bölge Ortadoğu olmuştur. 2009 yılının Haziran ayında İran'da yapılan seçimlerde tartışmalar meydana gelmişti. Bu tartışmalar sonucunda başkent Tahran başta olmak üzere birçok kentte protesto gösterileri düzenlendiğinden İran yönetimi bu gösterileri orantısız güç kullanarak bastırmaya çalışmıştı. Obama yönetimi, İran'daki muhalefetin taleplerine istenilen cevabı vermemiştir. Ayrıca 2009 yılında Honduras'ta gerçekleşen darbeye ve Afganistan'da gerçekleşen tartışmalı seçimlere de Obama yönetimi temkinli yaklaşmıştır. (Kurt, 2014: 185-186). Obama yönetimi, 2010 yılında Tunus'ta başlayıp diğer Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerine yayılan Arap baharına yönelik dış politikasını oluşturma noktasında zorlanmıştır. (Telatar, 2012: 70). Obama özellikle Kahire konuşmasında dışarıdan müdahalelerle demokrasinin uygulanamayacağını belirtmiş ve halkın kendi isteğiyle yönetme hakkını elinde tutması durumunda demokrasi taleplerine destek vereceğini belirtmiştir. Bu açıklama aslında özellikle Mısır ve çevre ülkelerdeki olası demokrasi taleplerine destek verilebileceği anlamı taşımıştır. Obama yönetimi, özellikle Tunus ve Mısır'da rejimler, şiddet ve güç kullanmayı seçtiği dönemlerde göstericilerin yanında durarak onların isteklerini göz önünde bulundurmaya çalışmıştır (Gözen, 2016: 138-139).

Arap baharının başlangıcını oluşturan Tunus'taki gösteriler esnasında Obama öncelikle Tunus lideri Bin Ali ile bir görüşme gerçekleştirerek sert güç kullanılmamasını istemiştir. Libya'da ise eylemlerin başlangıcında sessiz kalıp muhaliflere yeterince destek sağlamamıştır. NATO'nun Libya'ya yapılan müdahalesinde ise ABD önemli rol oynamıştır. Obama yönetimi, Mısır'da yaşanan gerginlikleri öncelikle izlemeyi tercih etmiş ancak bazı zamanlarda müdahil olma yoluna gitmiştir (Yalçın, 2015: 67-68). Örneğin 2011 ayaklanmaları esnasında Obama, Mübarek'i arayarak halkın taleplerine cevap vermesi gerektiğini iletmiştir. (Kim Ghattas, 2013).

3.2. Suriye Krizi: Geriden Yönetme Anlayışından Stratejik Sabıra

Obama göreve geldiği günden itibaren Amerikan kamuoyuna Irak'taki askeri varlıklarını çekeceklerine dair açıklamalarda bulunmuştu. (Yalçın, 2018: 37-38). Bunun en temel sebeplerinden biri Ortadoğu'da asker konuşlandırmanın yarattığı ciddi maliyeti ortadan kaldırmaktı. Ancak 2011 yılında ABD, Irak'tan tamamen çekilmesiyle birlikte bölgedeki istikrarsızlık artmıştır. (Yalçın, 2018: 37-38). Obama Arap baharı ile ortaya çıkan protestolar süresince askerî seçenekten uzak durma, çıkarları gereği hareket etme, gücü diğer aktörlerle paylaşma ve bunun sonucunda ABD'nin operasyonlarda arka planda olması anlamına gelen “geriden yönetme (*leading from behind*)” stratejisini benimsemiştir (Karakaya, 2015: 19). Bu stratejinin sonucu olarak Obama yönetimi, Libya'da uluslararası örgütler ile iş birliği içinde olmayı benimserken Müslüman Kardeşler örgütünün Mısır siyasetinde uzun süre etkili olmasını istememiştir. Suriye'de ise diplomasi seçeneğini kullanmaya çalışmıştır (Karakaya, 2015: 17). Ancak bu stratejiye rağmen Ortadoğu'daki çatışmalar daha da şiddetlenip durum daha karmaşık bir hal almıştır (Gözen, 2016: 146).

Obama yönetimi Suriye'de gösterilerin başladığı andan itibaren Suriye rejiminden şiddete başvurmamasını ve muhalif yapılar ile görüşmesini istemiştir. Daha sonra gösteriler iç savaşa dönüp çatışmalar başlayınca BM başta olmak üzere uluslararası örgütleri kullanmaya başlamıştır.

Ayrıca Türkiye başta olmak üzere bölgede etkisi olan ülkelerle diplomatik temasını artırmıştır. Ancak daha sonra Esad'ın karşısında kendini konumlandıran Obama yönetimi, Esad'ın iktidardan gitmesi gerektiğini ifade ederek bölgeden diplomatlarını geri çağırmıştır (Göngen, 2014: 14). Çünkü Obama yönetimi, Esad rejimini İran'a destek verip ülkeyi İran etkisine açık hale getirmesi, Hamas ve Hizbullah ile yakın ilişki kurması ve İsrail karşıtı duruş sergilemesi nedeniyle kara listeye almıştı (Çağlar ve Aksu, 2019: 322). Obama, Suriye'deki gösterilere karşı Esad yönetiminin sert güç kullanımını 2011 yılının Ağustos ayında yaptığı bir açıklamayla kınamıştır (The White House, 2011). Esad rejiminin reform ve demokratik geçiş çağrılarına cevap vermemesinden ötürü Suriye yönetiminden çekilmesi gerektiğini ifade etmiştir (The White House, 2011). Obama, Suriye halkının yabancı bir müdahale istemeyişine saygı duyduklarını belirtmiştir (The White House, 2011). Suriye halkı için demokratik, adil ve koruyucu bir Suriye oluşturma amacıyla olduklarını bildirmiştir (The White House, 2011).

Arap baharı boyunca muhaliflerin yanında duran Obama yönetiminin bu politikası Tunus ve Mısır gibi ülkelerde ciddi mücadeleler yaşanmadan rejimin değişmesini mümkün kılmıştır. Libya'da ise uluslararası örgütlere destek vererek Kaddafi rejiminin sona ermesi sağlanmıştır. (Kurt, 2019: 72). ABD, Suriye krizinde iki önemli seçeneğe sahipti. Bunlardan ilki, askeri müdahalede bulunarak Esad rejimini devirmekten geçiyordu. Ancak Obama, Bush'tan farklı bir ideoloji benimsediği için bu seçenek rasyonel değildi. Diğer seçenek ise muhaliflere yardım edilmesiydi. Obama yönetimi ikinci seçeneğe yönelerek muhaliflere destek verme yoluna gitmiştir (Kurt, 2019: 72-73).

Obama yönetimi, Suriye iç krizinde BM, Avrupa Birliği (AB) ve Arap Birliği gibi uluslararası/bölgesel örgütlerle yakın temas kurmaya odaklanmıştır. Şöyle ki, ABD bu dönemde AB ve Arap Birliği üyesi ülkelerin de desteğini alarak Esad rejimine karşı silah ambargosunu içeren karar tasarısını BM'ye sunmuştur. Ancak Rusya ve Çin ikilisinin vetosu bu çabayı başarısız kılmıştır. Karar tasarısının iki ülke tarafından veto edilmesi sonrasında Suriye iç savaşının durdurulması amacıyla Suriye'nin Dostları Grubu (SDG) adında bir yapı kurulmuştur (Özkan, 2016: 18-19). Bu yapının bir kolu olarak Suriye Ulusal Konseyi oluşturulup çeşitli toplantılar yapılmıştır. (Erdemir, 2016: 425). Obama yönetimi, Suriye'de ateşkesin sağlanabilmesi için Kofi Annan'ın arabuluculuk rolünü üstlenmesini istemiştir (Kurt, 2014: 191). Kofi Annan Suriye'de barışın sağlanması için hazırlamış olduğu plan Nisan 2012'de kabul edilerek BM Güvenlik Konseyi'nce de onaylanmıştır. Bu plan, sahaya yansıtılmadığından çatışmaların sona erdirilmesi mümkün olmamıştır (Erdemir, 2016: 425). Bu girişimlerin de etkisiyle Suriye krizinin çözümü için 2012 yılının Haziran ayında Cenevre Konferansı'nın toplanmasına karar verilmiştir. Özellikle BM'nin Suriye kararlarında veto hakkını kullanan Rusya ve Çin ikilisinin bu toplantıya katılmaları sorunun çözümüne dair küçük ölçekli de olsa olumlu bir hava yaratmıştır. Ancak yayınlanan ortak bildiride Esad rejimine karşı somut bir kararın alınamaması muhaliflerin bu girişime şüphe duymasına neden olmuştur (Özkan, 2016: 19).

2012 yılında Esad rejiminin göstericilere karşı kimyasal silah kullandığına dair haberler Washington'a ulaştıca Obama yönetimi, Şam rejimine karşı sert açıklamalar yapmıştır (Özdemir, 2018: 134). 2012 yılının Ağustos ayında Obama, Beyaz Saray Basın Odası'nda gazetecilerin sorularını yanıtlarken reform taleplerinin Esad rejimince reddedildiğini ve halka yönelik şiddetinin iki katına çıkarıldığını belirtmiştir. Bu noktada kimyasal veya biyolojik silahların

kullanılmasının kırmızı çizgileri olduğunu belirtme gereği duymuştur (The White House, 2012). ABD bu gerginlikleri gerekçe göstererek 2012 yılında Şam Büyükelçiliğini kapatmıştı. Irak ve Libya gibi geçmişteki müdahaleler sonucu ortaya çıkan olumsuz durumlar nedeniyle Obama yönetimi müdahale seçeneğine sıcak bakmamıştır. Bölgede uçuşa yasak bölge veya güvenli bölge oluşturma düşüncesi ise ABD için güvenlik riski oluşturma ihtimali nedeniyle uygulanamamıştır (Özdemir, 2018: 134).

21 Ağustos 2013'te Esad rejiminin Suriye'de göstericilerin kontrolü altındaki bölgelere kitle imha silahları ile saldırdığı tespit edilmişti. Bu saldırılar sonucu 1000'in üzerinde sivil hayatını kaybetmişti. Böylece 2012-2013 yıllarında Esad rejimi sivillere hedef alacak şekilde kimyasal silahlar kullanmıştır (Özdemir, 2018: 135). 2013 yılındaki bu saldırı sonrası Obama, Esad rejiminin insan onurunu hedef alan bir saldırı düzenlediğini ifade etmiştir (The White House, 2013). Bu saldırıların hem bölgedeki müttefiklere zarar verdiğini hem de bu saldırıda kullanılan silahların terörist grupların eline geçme ihtimalinden söz etmiştir (The White House, 2013). Obama, Amerikan birliklerinin askerî müdahale için bölgede hazır bulunduğunu ancak bunun için öncelikle kongreden onay alınması gerektiğini vurgulamıştır (The White House, 2013). Bu açıklamalardan sonra Rusya, Esad rejiminin elinde bulunan kitle imha silahlarının dışarı çıkarılması konusunda sorumluluk alacağını ABD yönetimine bildirmiş ve iki ülke arasında sağlanan anlaşma ile Obama yönetiminin Esad rejimine askerî müdahale ihtimali ortadan kalkmıştır (TRT Haber, 2015). Ancak, Obama yönetimi muhalefete destek vermeye devam ederek Doğu Akdeniz'deki askerî unsurlarını artırmaya karar vermiştir (Cerrah, 2016: 332).

2012 yılında düzenlenen Cenevre toplantılarında alınan kararların uygulanamayışından ötürü Cenevre II'nin toplanması için çaba sarf edilmiştir. 2014 yılının Ocak ayında yapılan Cenevre görüşmelerinin ikincisine muhalif unsurlar katılmak istememişlerdir. Muhaliflere göre; kitle imha silahı kullanacak kadar saldırgan bir tavır sergileyen Esad ile görüşülmesi Şam rejimine zaman kazandırmak anlamına gelmekteydi. Türkiye bu aşamada arabuluculuk yaparak muhalif unsurların da görüşmelere katılmasına yardımcı olmuş ancak özellikle Esad'ın iktidardan gitmesi konusunda anlaşılmasına üzerine toplantılardan olumlu bir sonuç alınamamıştır. Bu anlaşmazlık sonucu BM'nin Suriye Özel Temsilciliği görevini yürüten Lakhdar Brahimi istifa etme kararı almıştır (Özkan, 2016: 20). 2014 yılına gelindiğinde de Obama, Suriye üzerine uyguladığı stratejiyi değiştirmemeye devam etmiştir. (Özdemir, 2018: 139-140). Özellikle bu dönemde ABD açısından maliyetleri azaltacak adımlar atmaya çalışmış ve bu politika doğrultusunda rejime karşı mücadele içine giren göstericileri uzaktan eğiterek krizi yönetmeye çalışmıştır (Özdemir, 2018: 139-140).

3.3. Obama'nın Suriye Politikasında Aktör Değişimi: DAESH

ABD Başkanı Obama özellikle 2014 yılının ortalarından itibaren birincil tehdit olarak Esad rejimi yerine DAESH terör örgütünü görmeye başlamıştır. Örgütün hem Irak hem de Suriye yapılanmasına karşı mücadele etmeye karar vermiştir (TRT Haber, 2015). Bu dönemde DAESH'in Irak'ın Musul kentini ele geçirmesi üzerine Obama yönetimi Kongreden ekstra bir bütçe istemiştir. Obama yönetimi, DAESH'e karşı hava saldırıları düzenlemeyi, bu yapıya karşı mücadele edecek tüm unsurlara destek vermeyi ve saldırılar sonucu sığınmacı konumuna düşenlere yardım etmeyi temel stratejisi olarak belirlemiştir (Kurt, 2019: 84-85). DAESH terör örgütünün

Suriye'deki toplu katliamlar yapması sonucu Obama yönetimi buraya yönelik hava saldırılarını artırmış ve yaklaşık 3000 DAESH mensubu etkisiz hale getirilmiştir (Aljazeera, 2016).

ABD aynı yıl liderliğini yaptığı ve çeşitli ülkelerin katılım sağladığı bir askerî koalisyon oluşturup DAESH unsurlarına karşı hava operasyonları düzenlenmişti (Aksoy, 2016: 36). Türkiye'nin de içinde olduğu koalisyona katılan toplam ülke sayısı kısa süre içerisinde 66 olmuştur (Güler ve Özdemir, 2018: 485). Obama'nın DAESH'e yönelik stratejisinin ilk ayağını askerî koalisyonun yaptığı hava saldırıları oluştururken, ikinci ayağını muhaliflere verilen destekler şekillendirmekteydi. Bu amaçla bölgedeki muhalif unsurların önemli bir bölümü DAESH'e karşı eğit-donat programına dâhil edilmiştir. (Özdemir, 2018: 201-202).

Obama 2015 yılında yaptığı açıklamada özellikle DAESH liderlerinin öldürülmesi konusunda önemli başarılar gösterdiklerini ifade etmiştir. DAESH'in Irak'ta egemen olduğu alanın yaklaşık %40'nı kaybettiğini belirten Obama Suriye'de de adı geçen terör örgütünün güç kaybetmeye devam ettiğini vurgulamıştır (White House, 2015). Obama yönetimi özellikle DAESH ile mücadele ederken PYD/YPG terör örgütü yapılanmasıyla ortak hareket etme basiretsizliği göstermiştir. Dolayısıyla bu politika uzun zamandır PKK terör örgütü ile mücadele eden müttefik ülke Türkiye'nin tepkisini kaçınılmaz kılmıştır (Aksoy, 2016: 38). Ancak DAESH ile mücadelede Obama, Türkiye'nin bu konudaki tepkisine rağmen PYD/YPG'ye öncelik tanımaya devam etmiştir. Yapılan operasyonlar neticesinde bölgede PYD/YPG 17 bin kilometrekarelik alanı etkisi altına almıştır (Özdemir, 2018: 207-208). Amerikan yardımlarıyla güç kazanmaya başlayan terör örgütünün hem Suriye halkına hem de Türkiye'nin sınır güvenliğine tehdit oluşturması Türk Silahlı Kuvvetlerinin ÖSO ile birlikte Fırat Kalkanı (2016) adı verilen operasyonu düzenlemesine neden olmuştur. Bu operasyonlar neticesinde hem DAESH'in hem de YPG'nin ilerlemesine engel olunmuştur. Obama yönetimi bu operasyonların PYD/YPG'yi zayıflatmasından endişe duyduğundan Türkiye'nin askeri müdahalesinden hoşnutsuzluk duymuştur. Terör örgütüne ağır silahlar gönderip siyaseten de arkasında durmaya devam etmişlerdir (Özdemir, 2018: 210-211).

2015 yılına gelindiğinde ABD'nin öncülük ettiği askerî koalisyonun hava operasyonları devam etmiştir. Bu operasyonların yanı sıra Esad rejiminin talebiyle Rus ordusu da DAESH hedeflerine yönelik hava saldırısında bulunmuştur. İran'a bağlı Şii milislerinin, Hizbullah'ın ve YPG'nin de kara operasyonları düzenlenmesiyle hem bölgedeki aktör sayısı artmış hem de DAESH büyük ölçüde güç kaybetmiştir (Polat, 2016: 220). Ancak Obama yönetimi, bölgede DAESH'i yok etmek için PYD/YPG ile yaptığı iş birliği düzeyini gün geçtikçe artırmıştır. Özellikle ABD'nin bölgede DAESH'e yönelik yaptığı hava saldırılarının çok önemli bir kısmı DAESH-YPG çatışma alanlarına odaklanmıştır. Bu örgüte meşrutiyyet kazandırmaya çalışan ABD yönetimi, Suriye Demokratik Güçleri (SDG) adı altında bir yapı oluşturarak PYD terör örgütünü ve onun silahlı kolu YPG ile birlikte sözde kadın kolunu oluşturan YPJ'yi bu yapı içerisine dâhil etmiştir. Bu yapı içerisinde PYD terör örgütü ve onun uzantılarına ABD, askeri ve siyasi desteği artırarak devam etmiştir. Örneğin, ABD'ye bağlı özel kuvvetler, örgüt mensuplarını eğitmek için bölgeye gönderilmiştir (Acun, 2019: 213-214).

Öte yandan Obama 2015 yılında ilan ettiği Ulusal Güvenlik Stratejisinde sürdürmek anlamına gelen kelimeleri elliye yakın kez kullanarak mevcut stratejisinin büyük ölçüde devam edeceğinin mesajını vermiştir (Kanat, 2015: 1-2). Obama daha önce *geriden yönetme* olarak adlandırılan Ortadoğu politikasını 2015 Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde "stratejik sabır" olarak

revize etmiştir (Çetinoğlu, 2019: 1162). Stratejik sabır olarak adlandırılan bu politikanın temel argümanları bölgedeki çatışmalara hemen müdahale edilmemesi veya bir müdahale olacaksa bunun bölgedeki muhalif unsurlar aracılığıyla yapılması gerektiğidir (Çetinoğlu, 2019: 1162).

ABD Başkanı Obama, 2016 yılında Beyaz Saray'da yaptığı konuşmada DAESH tehdidinin zayıflatılmasının Suriye'deki iç savaşın sona erdirilmesine bağlı olduğunu ve bu nedenle diplomasiye önem verdiklerini ifade etmiştir. Bu nedenle Cenevre görüşmelerinin önemine vurgu yapan Obama, BM Güvenlik Konseyi üzerinden de bölgede barış tesisi için adım atmak istediklerini bildirmiştir (White House, 2016).

Obama'nın Suriye krizinin sona erdirilmesi için diplomatik anlamda önem verdiği Cenevre görüşmelerinin üçüncüsü Şubat 2016'da gerçekleştirilmiştir. Ancak bu görüşmeler hem Rusya'nın hem de görüşmelere ilk kez katılan İran'ın çözüm odaklı hareket etmeyişi nedeniyle olumsuz sonuçlanmıştır. Bu iki ülkenin desteğini arkasına alan Şam rejimi ise bölgedeki saldırılarına devam etmiştir (Temizer, 2017). Suriye rejimine yönelik yaptırımlar içeren BM karar tasarılarını Rusya-Çin ikilisi dört kez veto etmiştir (Kelkitli, 2016: 359-360). Bu durum da veto hakkından dolayı BM'nin anti demokratik yapıya sahip olduğunu ve işlevselliğinin yetersiz kaldığını kanıtlar özellik taşımaktadır.

4. Neoklasik Realizm Bağlamında Obama'nın Suriye Politikasının Değerlendirilmesi

Dönemin ABD Başkanı Obama'nın Suriye krizine yönelik dış politikasını neoklasik realizmin ortaya koyduğu savlarla analiz edebilmek mümkündür. Obama başkanlığı boyunca Suriye krizine müdahale etmeme ve en az maliyetle bu krize dâhil olma anlamına gelen geriden yönetme stratejisini geliştirmişti. Ancak Obama'nın Suriye krizi için geliştirdiği dış politika anlayışını yalnızca uluslararası alanda ortaya çıkan gelişmelerle açıklamak doğru olmayacaktır. Bunun için neoklasik realizmin ortaya koyduğu ara değişkenlere ve karar verici konumda olan kişinin (Obama yönetiminin) algılarına da değinmek gerekmektedir. Obama'nın Suriye krizine yönelik dış politikasını belirleme sürecinde neoklasik realizmin değişken olarak belirlediği yapıda değerlendirilebilecek unsur Amerikan kamuoyudur. Amerikan kamuoyu, Obama yönetiminin özellikle Suriye iç savaşına müdahale etmemesi yönünde politika belirlemesinin sebeplerinden birisidir. Halkın olumsuz görüş bildirmesinin en temel nedeni ise George W. Bush döneminde yaşanan Afganistan ve Irak müdahalelerinin yarattığı olumsuz etkidir. Bu müdahaleler sonucunda ABD hem iktisadi ve askerî anlamda zarara uğramış hem de uluslararası alanda prestij kaybetmiştir. Bu nedenlerden dolayı ABD halkı Obama yönetiminin bölgeye doğrudan müdahale etmesini desteklememiştir. Şöyle ki, 2012 yılında yayınlanan PEW Araştırma Merkezi'nin (*PEW Research Center*) anketine göre; halkın %81'i Obama'nın iç politikaya yönelmesi gerektiğini %9 oranındaki kesim ise dış politika ile ilgilenmesi gerektiğini ifade etmiştir (Public Priorities., 2012). Aynı araştırma merkezinin 2013 yılında yaptığı bir ankete göre; halkın %52'si ABD'nin uluslararası alanda yük getirecek konulardan uzak durması gerektiğini belirtmiştir. %38'lik kesim ise ABD'nin uluslararası alanda aktif olmasını desteklemiştir (Public Sees., 2013). Anketlerden de anlaşılacağı üzere Obama'nın Suriye iç krizine müdahale etmeme stratejisinin belirleyicilerinden biri Amerikan kamuoyu olmuştur.

Obama'nın Suriye'ye yönelik dış politikasını belirleyen bir diğer unsur George W. Bush yönetiminden Obama yönetimine miras kalan ekonomik sorunlardır. Obama'nın Bush'tan başkanlığı devraldığı ilk dönemlerde ABD çok ciddi büyüklükte bir finansal kriz yaşamaktaydı. Bu kriz sonucunda birçok finans şirketi iflas ettiğinden işsizlik sorunu baş göstermişti. ABD, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri en kötü ekonomik dönemini yaşamak zorunda kalmıştır (Anadolu Ajansı, 04/09/2016). Ekonomik kriz, işsizlik ve birçok kişinin evsiz kalması Obama yönetimini öncelikle iç politikada strateji geliştirmeye zorlamıştır. Bu nedenle Obama yönetimi ülkenin bu ekonomik buhrandan çıkabilmesi için dış politikada en az maliyet getirecek stratejiler uygulamaya karar vermiştir. Bunun sonucunda ise Suriye krizine yönelik doğrudan müdahaleyi yerine dolaylı yoldan müdahale seçeneği benimsemiştir.

Neoklasik realizm teorisi, devletlerin dış politika oluşturma sürecinin karar vericilerin kaygılarından etkilendiğini ileri sürmektedir. Obama seçim döneminde halka en önemli vaat olarak değişim ve umut sözü vermişti. Bu değişim vaadi selefî olan Bush hükümetinin askerî unsurlar ile doğrudan müdahaleyi amaçlayan dış politika stratejisinden farklı bir strateji oluşturmayı gerektirmiştir. Çünkü Amerikan halkı, Obama ve yönetiminin değişim ve umut vaadini benimseyerek onu ABD tarihinin ilk siyahi başkanı yapmıştır. Bunun sonucu olarak Obama yönetimi daha çok iç politikaya odaklanmış ve uluslararası alandaki gelişmeleri uzaktan seyrederek gerektiği yerde diplomasi aracını kullanmıştır. Genel anlamda Suriye krizine ve Obama'nın dış politika oluşturma sürecine bakıldığında neoklasik realizmin ara değişken olarak kabul ettiği unsurların bu süreçte etkili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla dış politika oluşturma sürecinde yalnız dış faktörler değil iç faktörlerin de önemli olduğu görülmektedir. Örneğin; Obama'nın başkanlığa seçildiği 2009 yılı ile başkanlık koltuğunu Trump'a devrettiği 2016 yılları arasında ABD ekonomisi yılda ortalama %1,5 büyümüştür. 2009 yılında %10,3 seviyelerinde olan işsizlik oranı ise Obama başkanlığının sona erdiği 2016 yılında %5 seviyelerine gerilemiştir (Yıldırım ve Kutlu, 2016).

Obama yönetiminin başkanlık dönemi sona ererken Suriye'de Esad rejimi iktidarını koruyup bölgedeki Rus ve İran etkisi de artmıştır. ABD'nin SDG adını verdiği terör örgütüyle işbirliği yapmış olması Washington-Ankara hattında ilişkilerin gerilmesini kaçınılmaz kılmıştır. Obama her ne kadar ABD içerisinde özellikle iktisadi anlamda olumlu adımlar atmayı başarmışsa da izlediği dış politika stratejisiyle Suriye krizinin kaotik hal almasının temel sorumlularından biri olmuştur.

Suriye krizi noktasında değinilmesi gereken bir diğer nokta da şüphesiz krizden en çok etkilenen Suriye halkıdır. PEW Araştırma Merkezi'nin yaptığı ankete göre; Suriye krizinin başlangıcından 2016 yılına kadar olan sürede Suriye halkının yaklaşık 12,5 milyonu yerinden edilmiştir. Bu noktada her 10 Suriyelinin 6'sının yerinden edildiği ifade edilmektedir. Bu kişilerin büyük bir kısmı Türkiye, Lübnan ve Ürdün gibi çevre ülkelere sığınmaktadır. ABD ise 2016 yılında 2131 Suriyeliye ev sahipliği yapmıştır. Dolayısıyla uluslararası toplum ABD örneğinde de görüleceği üzere bu konuda yeterli adım atmamıştır (Connor ve Krogstad, 2016). Yerinden edilenlerin yanı sıra çatışmada hayatını kaybeden Suriyelilerin sayısı göz önünde bulundurulduğunda krizin ciddi kayıplara neden olduğu görülmektedir. Bu noktada çatışmaların başlangıcından 2016 yılına kadar olan sürede 400 binden fazla Suriyelinin hayatını kaybettiği ifade edilmiştir. Ayrıca bölgede yaklaşık 300 bin kişi de kuşatma altında kalmıştır (Kanlı, 2016).

Sonuç

Obama başkanlığı döneminde en büyük sınavlarından birini Ortadoğu'da Arap Baharı adı verilen ve özellikle Suriye'de çok şiddetli iç çatışmalara neden olan halk ayaklanmalarında vermiştir. Obama yönetimi bu halk ayaklanmalarına karşı yeniden mevzilenme stratejisini geliştirerek uluslararası örgütler, bölgedeki müttefikler aracılığıyla sorunlara dolaylı yoldan müdahale etmeyi amaçlamıştır. Bunun en temel nedeni ise ABD'nin bu durumdan en az hasarla çıkmasını sağlamak ve güç paylaşımında bulunarak ABD'nin yükümlülüklerini azaltmaktır. Dolayısıyla askerî müdahaleyi arka plana atarak çok taraflılık stratejisini izleyip diplomasi aracını ön plana çıkarmıştır.

Obama yönetimi Suriye krizinin ilk dönemlerinde halkın reform taleplerini desteklemiş ve Esad'ın bu taleplere uygun reformlar yapması gerektiğini ileri sürmüştür. Esad rejiminin bu talepleri geri plana atarak sert güç ile karşılık vermesi sonucu Obama yönetimi Suriye'de iktidar değişikliği yönünde görüş belirtmiştir. Daha sonra Esad'ın sert müdahalelerine muhaliflerin de cevap vermesi çatışmaları artırmış, Obama yönetimi BM, Arap Ligi vb. üzerinden sorunu çözmeye odaklanmıştır. Ancak özellikle BM'de ABD'nin Esad rejimine karşı sunduğu yaptırım tasarıları Rusya ve Çin ikilisi tarafından veto edilmiştir. Suriye krizine yönelik doğrudan müdahale fikrini düşünmeyen Obama yönetimi Esad rejiminin muhaliflere karşı herhangi bir kitle imha silahı kullanımını kırmızı çizgi olarak belirlemiştir.

Krizin derinleştiği dönemlerde özellikle DAESH gibi terör grupları bölgede etkisini artırmıştır. Bu nedenle Obama yönetimi Esad rejimini gündeminden düşürerek DAESH'e odaklanmıştır. Bu örgütü bölgede zayıflatabilmek için için hem askerî koalisyon oluşumuna öncülük ederek DAESH'e karşı havadan mücadele yoluna gitmiş; hem de PYD/YPG terör örgütü ile iş birliği içine girerek karadan bu örgütü zayıflatmayı amaçlamıştır. Daha sonra Esad rejiminin isteği ile bölgede aktif bir rol izleyen Rusya'nın bölgede etkisini giderek artırması ABD'nin bölgede geri planda kalmasına ve imajının zedelenmesine neden olmuştur. Ayrıca Obama yönetimi Suriye krizine yönelik izlediği stratejiler ile bölgede PYD/YPG gibi terör örgütlerinin etkisini artırmasına yardımcı olarak çatışmaların daha da çok şiddetlenmesine zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla küresel açıdan bakıldığında; Obama'nın Suriye krizine yönelik politikası mevcut sorunu daha da kaotik hale getirmiştir. ABD açısından bakıldığında ise Obama izlediği strateji ile ülkesini doğrudan bir çatışma içine sürüklemeyerek telafisi güç maddi ve manevi kayıptan kurtarmıştır.

Uluslararası İlişkiler teorilerinden biri olan neoklasik realizm teorisinin dış politika analiz sürecinde önemli argüman olarak kabul ettiği ara değişkenlere bakıldığında Obama'nın Suriye krizine yönelik dış politikasına dair önemli sonuçlar elde edilmektedir. Bu sonuçların ilki Obama'nın krize yönelik dış politikasını oluştururken halkın uluslararası alanda ortaya çıkan gelişmelere ABD'nin müdahale etmemesi yönündeki taleplerini dikkate aldığıdır. Özellikle bu dönemlerde yapılan anketlerde halkın çoğunluğunun herhangi bir dış müdahalede bulunulmaması yönünde görüş bildirdiği görülmektedir. Neoklasik realizmin dış politika analiz sürecinde ara değişken olarak ele aldığı devletin iç yapısını oluşturan unsurlardan biri olan halk unsurunun Obama'nın dış politikasını oluşturduğu çıkarımı yapılmaktadır. Çünkü Obama Bush döneminde Afganistan ve Irak'ta yapılan askerî müdahalelerin halk üzerindeki etkisini görmüştü ve dolayısıyla Suriye'de tekrar bir askerî müdahalenin halk tarafından tepkilere neden olacağını da

bilmektedir. Bu nedenle Obama'nın Suriye krizine yönelik oluşturduğu geriden yönetme stratejisinin oluşum sürecinde halkın önemli bir etkisinin olduğu görülmektedir

Obama'nın Suriye krizine yönelik dış politikasını neoklasik realizm teorisi aracılığıyla incelediğimizde ortaya çıkan ikinci sonuç ara değişken olarak kabul edilen ekonomik yapının Obama'nın krize yönelik dış politikasının oluşum sürecinde etkili rol oynadığıdır. Bush döneminde ülke dışında yapılan askerî müdahaleler, 2008 finansal krizi gibi gelişmeler ABD ekonomisine ciddi zararlar vermiştir. Bu gelişmeler sonucu Obama başkanlığı sürecinde önemli bir ekonomik krizle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu nedenle Obama yönetimi Suriye krizine yönelik herhangi bir askerî müdahalenin yaratacağı maliyet ve bölgede oluşacak kaos durumunun ABD'ye ciddi zararlar vereceğini ileri sürmekteydi. Bu nedenle Obama dış politika anlayışını iç politik duruma ve özellikle yıpranan ekonomik duruma göre belirlemek zorunda kalmıştır. Böylece ABD için en az maliyetli stratejiyi seçmek amacıyla geriden yönetme stratejisini izleyerek uluslararası örgütler, müttefik ülkeler ve ulus-altı yapılar arasında güç paylaşımında bulunmuş ve krize dolaylı yoldan müdahale etmiştir. Dolayısıyla neoklasik realizm teorisinin ara değişken olarak kabul ettiği ekonomik yapı unsurunun Obama'nın dış politika sürecinde etkili bir rol oynadığı görülmektedir.

Obama'nın Suriye krizine yönelik geliştirdiği dış politika anlayışına neoklasik realizm teorisi aracılığıyla baktığımızda Obama'nın sahip olduğu algıların da dış politikasının oluşum sürecinde etkili olduğu görülmektedir. Obama 2008 başkanlık seçimlerinde halka umut ve değişim vaatlerinde bulunmuştur. Başkanlığa geldiği dönemde bu yönde adım atan Obama Afganistan ve Irak'tan ABD askerî güçlerini geri çekmiştir. Ancak Obama yönetimi bu yönde en önemli sınavını Suriye iç savaşında vermiştir. Obama'nın halka seçim döneminde verdiği değişim ve umut vaatlerinin Suriye krizine yönelik oluşturduğu stratejisinin şekillenmesinde etkili olduğu görülmektedir. Bu krize yönelik herhangi bir müdahalenin halka verdiği vaatlerin geçersiz olacağı ve Bush'un benzeri bir lider profilinin halkın gözünde şekilleneceği algısının Obama'nın dış politikasını etkilediği görülmektedir. Ayrıca Suriye krizine yönelik herhangi bir müdahale sonucu bölgede oluşturulacak düzenin özellikle Obama'nın vurguladığı demokrasi, insan hakları ve halkın kendi kaderlerini kendilerinin tayin edebileceği yönündeki sözlerine ters düşmektedir. Obama'nın algılarının Suriye krizine yönelik dış politikasında önemli bir rol oynadığı diğer bir gelişme ise Suriye iç savaşının akıbetidir. ABD'nin Suriye'ye herhangi bir askerî müdahalesi ABD'yi Irak gibi sonuçları çok ağır dönülmez bir bataklığa sürüklemeye ihtimali bulunmaktaydı. Ayrıca Suriye iç savaşında aktörlerin artması ve kaotik bir durumun ortaya çıkması krizin sonucunun tahmin edilmesini güçleştirmekteydi. Sonuç olarak Obama'nın Suriye krizine yönelik dış politikasını neoklasik realizmin ara değişken olarak kabul ettiği halk, ekonomik yapı ve algı unsurların şekillendirdiği çıkarımının yapılması mümkündür.

Tüm bu gelişmeler ışığında Obama'nın Suriye iç savaşına yönelik dış politikası kriz veya krizi yönetme politikası olarak tanımlanabilmektedir. ABD'nin iç politikada yaşadığı ekonomik yıpranma, artan işsizlik ve halkın tedirginlikleri bir iç kriz ortaya çıkarmıştır. Dış politikada ise ABD'nin imajının zarar görmesi, Suriye krizindeki aktör çeşitliliği ve ortaya çıkan kaos durumu, Suriye iç savaşının akıbetinin tahmin edilememesi ve ABD'nin Vietnam veya Irak gibi bir bataklığa tekrar saplanması yönündeki tedirginlik durumu bir dış kriz ortaya çıkarmıştır. Obama ve yönetimi ise tüm bu durumları dikkate alarak Suriye iç savaşına yönelik bir kriz politikası

ortaya koymuştur. En az maliyetle ABD'yi bu krizden çıkarmak isteyen Obama yönetimi dolaylı yoldan müdahale anlayışını takip ederek güç paylaşımında bulunmuş ve diplomasi aracını kullanmıştır. Dolayısıyla Obama yönetimi bu strateji ile Ortadoğu'da ve özellikle Suriye iç krizinde kaotik bir durum oluşmasına neden olmuşsa da amaçladığı şekilde ABD'yi doğrudan krize dahil etmemiş ve ABD açısından maliyetlerin artmasını engellemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar(lar) çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Disclosure Statement: No potential conflict of interest was reported by the author(s).

EXTENDED ABSTRACT

Barack Obama, who was elected as the President of the USA after the George W. Bush term, inherited many problems left by his successor. The preventive war doctrine implemented by Bush and his administration especially after the September 11 events and military interventions against Afghanistan and Iraq have been a turning point in terms of US foreign policy. Military interventions against these two countries caused the USA to wear down both economically and to shake its prestige in the international arena. In addition, the US economy suffered serious injuries as a result of military interventions in Afghanistan and Iraq and the financial crisis of 2008 that followed.

In this crisis period that created by the George W. Bush, the priority of the Obama administration was the domestic policy problems. The Obama administration struggled with both the deteriorating economy and increasing unemployment in domestic policy and aimed to restore the deteriorated US image in foreign policy. However, due to the serious economic depreciation and unemployment problem in the domestic policy, the Obama administration had to shape its foreign policy strategy under the influence of the domestic political situation. The most serious test of the Obama administration in the international arena was the popular uprisings in the Middle East, called the Arab Spring, and the Syrian civil war, where these uprisings were the scene of the bloodiest conflicts. The Obama administration has formed its foreign policy for the Syrian civil war within the framework of relocating and managing from behind. Obama administration, which wanted to give a direct response to the crisis in the background with these strategies, aimed to share power by using international organizations, sub-national structures and their allies in the region. Thus, Obama and his administration, acting with the understanding of multilateralism, did not directly put the US into a war and minimized the costs caused by the crisis. By following these strategies, it is aimed to correct the unstable situation caused by the worn out economic situation and increasing unemployment in domestic policy.

Kaynakça

- Acun, C. (2019).”PYD-YPG’nin Ortaya Çıkışı ve Dönüşümü”. içinde Murat Yeşiltaş & Burhanettin Duran (Ed.), *Ortadoğu’da Devlet Dışı Silahlı Aktörler: Terör Örgütleri, Milisler, Vekil Güçler* (ss. 299-325). SETA.
- Aksoy, E. (2016). Daiş ve Suriye İç Savaşında Daiş’in Rolü. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 29-41.
- Altunışık, M.B. (2011). Arap Ayaklanmaları: Dönüşümü Etkileyen Faktörler. *Mülkiye*, 35(272), 93-102.
- Anadolu Ajansı, ”Obama kötü devraldığı ekonomiyi iyi bırakacak” (04 Eylül 2016), <https://www.aa.com.tr/tr/abd-baskanini-seciyor/obama-kotu-devraldigi-ekonomiyi-iyi-birakacak/640607>
- Balcı, A., Kardeş, T. (2014).“Realizm”. içinde Ali Balcı & Şaban Kardeş (Ed.) *Uluslararası İlişkilere Giriş* (ss. 119-134) Küre Yayınları.
- Bingöl, O. (2013). Arap Baharı ve Ortadoğu: Çok Eksenli Güç Mücadelesinde Denge Arayışları. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 13(2), 25-49.
- Cerrah, U. (2016).” ABD’nin Suriye Politikası”. içinde Hasret Çomak, Caner Sancaktar & Zafer Yıldırım (Ed.), *Uluslararası Politikada Suriye Krizi* (ss. 319-335). Beta.
- Connor, P. & Krogstad, J. M. “About six-in-ten Syrians are now displaced from their homes”, 13 Haziran 2016, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/06/13/about-six-in-ten-syrians-are-now-displaced-from-their-homes/>
- Çağlar, M.T. & Aksu, F. (2019). Suriye Krizinde Aktörler, Uyuşmayan Talepler ve Çatışan Çözümler. *International Journal of Social Inquiry*, 12(2), 507-544.
- Çetinoğlu, N. (2019). Eisenhower’dan Obama’ya: ABD Dış Politikasında Ortadoğu ve Suriye. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 74(4),1149-1182.
- Dilek, M.S. (2019). “Obama Döneminde Amerika Birleşik Devletlerinin Ulusal Güvenlik Stratejisi” II. *Uluslararası Giresun Güvenlik Sempozyumu*, 35-48.
- Duran, B. & Yılmaz, N. (2011).”Ortadoğu’da Modellerin Rekabeti: Arap Baharı’ndan Sonra Yeni Güç Dengeleri”. içinde Bahattin Duran, Kemal İnat & Ali Resul Usul (Ed.), *Türk Dış Politikası Yılığ* (ss. 15-86). SETA.
- Ekşi, M. (2017). “The Syrian Crisis as a Proxy War and the Return of the Realist Great Power Politics” [Bir Vekalet Savaşı Olarak Suriye Krizi ve Büyük Güç Politikalarının Realizme Dönüşü]. *ANKASAM Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*,1(2), 106-129.
- Erdemir, H. (2016). “Suriye Jeopolitiğinin Uluslararası Güçlerin Suriye Politikalarına Yansımaları”. İçinde Hasret Çomak, Caner Sancaktar & Zafer Yıldırım (Ed.), *Uluslararası Politikada Suriye Krizi* (ss. 413-435) İstanbul: Beta.
- Erşen, E. (2017).”Rusya’nın Suriye Politikası: Fırsatlar, Riskler ve Tehditler”, içinde Hasan Basri Yalçın ve Burhanettin Duran (Ed.), *Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Suriye Stratejileri* (ss. 149-175) , SETA.
- Ghattas, K. “Obama’nın Mısır Açmazı: Darbe veya Otoriter İslamcı İktidar”, 3 Temmuz 2013, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/07/130703_obama_misir

- Gelvis, J. L. (2013). "The Arab World at the Intersection of the National and Transnational". içinde. Mark L. Hass & David M. Lesch (Ed.), *The Arab Spring Change and Resistance in The Middle East* (ss. 238-257) United States: Westview Press.
- Göngen, M. A. (2014). Arap Baharı Karşısında ABD'nin Tutumu. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (33), 1-18.
- Gözen, R. (2016). "Arap Baharı Girdabında Eski ve Yeni Ortadoğu Dinamikleri". II. Uluslararası Ortadoğu Sempozyumu, 4-7 Mayıs 2016, (ss. 135-147), Kırıkkale Üniversitesi.
- Güler, R. T. & Özdemir, Ö. B. (2019). "DEAŞ: Ortaya Çıkışı, Yükselişi ve Çöküşü". içinde. Murat Yeşiltaş & Burhanettin Duran (Ed.), *Ortadoğu'da Devlet Dışı Silahlı Aktörler: Terör Örgütleri, Milisler, Vekil Güçler* (ss. 463-494) SETA.
- Hook, S. W. & Spainer, J. (2013). *Amerikan Dış Politikası İkinci Dünya Savaşından Günümüze*. (Çev.: Özge Zihnioğlu). İnkilap. (2013).
- İnanç, Y. S. (2016). Suriye İç Savaşı: Bir Mezhep Savaşından Ötesi. *Yeni Ortadoğu: Toplum, Siyaset ve Ekonomi Konferansı*, 03.24.2016, (ss. 79-95), İstanbul.
- Kako, A." Suriye iç savaşı 10'uncu yılına giriyor", 14 Mart 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-ic-savasi-10uncu-yilina-giriyor/1765861>
- Kanat, K. B. (2015). "Önleyici Savaş" ile "Stratejik Sabır" Arasında Amerika Birleşik Devletleri'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi. *SETA Perspektif*, (90), 1-7.
- Kanlı, E "Ortadoğu coğrafyasında 2016", 30 Aralık 2016, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ortadogu-cografyasinda-2016/717019>
- Karakaya, İ. (2015). Soğuk Savaş Sonrası ABD Dış Politikası: Süreklilik ve Değişim Bağlamında ABD'nin Küreselleşme, İşbirliği ve Güvenlik Politikalarının Değerlendirilmesi. *21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi*, (11), 441-463.
- Kaplan, F. "Obama'nın dış politika karnesi". <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/obamanin-dis-politika-karnesi>
- Kelkitli, F. A. (2016)." Soğuk Savaş'tan Günümüze Rusya'nın Suriye Politikası". içinde Hasret Çomak, Caner Sancaktar & Zafer Yıldırım (Ed.), *Uluslararası Politikada Suriye Krizi* (ss. 359-371). Beta.
- Kiraz, S. (2018). Dış Politika Analizi Modeli Olarak Neoklasik Realizm: İkinci Dünya Savaşı Sırasındaki Türk Dış Politikasının Analizi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 417-440.
- Kurt, S. (2014). Soğuk Savaş Sonrası ABD'nin Ortadoğu Politikası. *Tarih Okulu Dergisi*, (19), 167-196.
- Kurt, V. (2019). *ABD ve Suriye Krizinin Dönüşümü*. Kadim Yayınevi.
- Özdemir, Ç. (2018). *Amerikan Grand Stratejisi Obama'nın Ortadoğu Mirası*. SETA.
- Özkan, M. F. (2016). Demokratların Dış Politika Gelenekleri Bağlamında Obama'nın Suriye Politikası. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 0 (3) , 1-35.
- Pew Research, " Public Priorities: Deficit Rising, Terrorism Slipping", 23 Ocak 2012, <https://www.pewresearch.org/politics/2012/01/23/public-priorities-deficit-rising-terrorism-slipping/>

- Pew Research, "Public Sees U.S. Power Declining as Support for Global Engagement Slips", 03 Kasım 2013, <https://www.pewresearch.org/politics/2013/12/03/public-sees-u-s-power-declining-as-support-for-global-engagement-slips/>
- Polat, D. Ş. (2016). "Arap Baharı" ve Suriye Savaşı. içinde Hasret Çomak, Caner Sancaktar & Zafer Yıldırım (Ed.), *Uluslararası Politikada Suriye Krizi* (ss. 137-157). Beta.
- Polat, D. Ş. (2016). "Irak Şam İslam Devleti". içinde Hasret Çomak, Caner Sancaktar & Zafer Yıldırım (Ed.), *Uluslararası Politikada Suriye Krizi* (ss. 211-227). Beta.
- Rose, G. (1998). Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *Cambridge University Press*, 51(1), 144-172.
- Sivrikaya, H. A. (2019). Arap Baharı'nın Suriye Sahasında Arap Diline Olan Yansımaları: PYD/YPG Örneği. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 8(2), 329-357.
- Şen, Y. (2013). Suriye'de Arap Baharı. *Yasama Dergisi*, 23, 54-79.
- Taliaferro, J. W. (2000). Security Seeking under Anarchy: Defensive Realism Revisited. *International Security*, 25(3), 128-161.
- Taliaferro, J. W. (2009). "Neoclassical realism and resource extraction: state building for future war" içinde S. E. Lobell, N. M. Ripsman, J. W. Taliaferro (Ed.), *Neoclassical realism, the state, and foreign policy* (ss. 194-226). Cambridge University Press.
- Telatar, G. (2012). Barack Obama'nın Dış Politikasında Demokrasinin Yayılması Misyonu. *Alternatif Politika*, 4(1), 54-83.
- Temizer, S." Suriye krizinde Cenevre maratonları sonuçsuz kaldı", 21 Şubat 2017, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-krizinde-cenevre-maratonlari-sonucsuz-kaldi/754818>
- Topak, S. T. (2014). Sivil Toplum Kuruluşları ve Sosyal Medya Bağlamında "Renkli Devrimler" ve "Arap Baharı" Süreçlerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9(3), 233-254.
- Topal, C. (2015). Suriye İç Savaşı ve Uluslararası Düzen. *KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 117-122.
- Trt Haber, "Barack Obama'nın 4 yıllık Suriye politikası", 02 Ekim 2015, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/barack-obamanin-4-yillik-suriye-politikasi-206565.html>
- Uğur, H. (2017). Arap Baharı Sürecinde Arap Birliğinin Değişen Rolü: Libya ve Suriye Örneğinde. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 16(1), 1-31.
- US the Department of Defense. (2000). National Security Strategy of the United States of America. US the Department of Defense. (2002). National Security Strategy of the United States of America.
- US the Department of Defense. (2010). National Security Strategy of the United States of America.
- Yalçın, H. B. (2015). Obama Stratejisi ve Ortadoğu. *Akademik Ortadoğu*, 9(2), 55-74.
- Yalçın, H. B. (2018). *Ulusal Güvenlik Stratejisi: ABD, İngiltere, Fransa, Rusya, Çin*. SETA.
- Yıldırım, G. & Kutlu, Ö. "Obama'nın 8 yıllık ekonomi karnesi", (22 Kasım 2016), <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/obamanin-8-yillik-ekonomi-karnesi-/690579>

- White House,"Remarks by the President to the White House Press Corps", 20 Ağustos 2012, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2012/08/20/remarks-president-white-house-press-corps>
- White House, "Remarks by the President on the Military Campaign to Destroy ISIL", 14 Aralık 2015, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/12/14/remarks-president-military-campaign-destroy-isil>
- White House,"Statement by President Obama on the Situation in Syria", 18 Ağustos 2011, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/08/18/statement-president-obama-situation-syria>
- White House,"Statement by the President on Progress in the Fight Against ISIL", 13 Nisan 2016, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/04/13/statement-president-progress-fight-against-isil>
- White House , "Statement by the President on Syria", 31 Ağustos 2013, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/08/31/statement-president-syria>